

РОЛЬ МІЖНАРОДНОГО РЕГУЛЮВАННЯ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ СТРАХОВОГО РИНКУ

Досліджено значення міжнародних рекомендацій у страховій галузі, зокрема Solvency II, та роль міжнародного регулювання у створенні та підтримці належного рівня фінансової безпеки страхового ринку країни. Проаналізовано переваги та можливі недоліки запровадження положень Solvency II у страхову практику

Постановка проблеми. Глобалізаційні та інтеграційні процеси світової фінансової системи в останні роки засвідчили недостатність та неспроможність національного державного регулювання адекватно впливати на фінансовий ринок окремої країни. Глобальна економіка, як і національна економіка окремої держави, з одного боку, є самостійної системою, здатною до саморегулювання. Але, з іншого боку, знаходиться під постійним впливом дестабілізуючих чинників та загроз. Якщо раніше державне регулювання було атрибутом виключно національної економіки, то на сучасному етапі розвитку світової фінансової архітектури виникає об'єктивна необхідність у регулюванні розвитку страхового та перестрахового секторів фінансового ринку з метою забезпечення фінансової безпеки на міжрегіональному глобальному рівні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню ролі та впливу міжнародного регулювання на забезпечення фінансової безпеки страхового ринку приділяється значна увага, здебільшого, іноземними фахівцями, серед яких виділяються праці таких науковців, як В. Клюйвер, І. Холсмюллер, Н. Блекмор, К. Бюрмейстер, А. Бері, Г. Онейл та інших.

Невирішені раніше частини проблеми. У деяких країнах Європи вже впроваджені в діяльність органів державного нагляду та регулювання розроблені міжнародні стандарти регулювання та нагляду "Solvency" та "Basel". Варто відзначити, що досить неоднозначним є потенційний вплив "Solvency" та "Basel" на фінансову безпеку держав, які мають намір у середньостроковій та довгостроковій перспективі впровадити в дію дані міжнародні вимоги та рекомендації.

Метою статті є дослідження значення міжнародних рекомендаційних нормативних актів, зокрема Solvency II, та ролі міжнародного регулювання у створенні та підтримці належного рівня фінансової безпеки страхового ринку країни.

Викладення основного матеріалу дослідження. Метою запровадження Solvency II є гармонізація страхового регулювання для країн-членів ЄС, поліпшення захисту страхувальників та підвищення стабільності фінансової системи в цілому. Розглянемо позитивний та негативний вплив Solvency II на безпеку страхового та перестрахового ринків (рис. 1 та рис. 2).

Одним з ключових позитивних наслідків від впровадження Solvency II для безпеки страхового ринку та держави в цілому є підвищення ефективності та конкурентоздатності європейського страхового ринку. Так, основним позитивним очікуваним результатом від впровадження Solvency II є посилення захисту страхувальників, що буде досягнуто за рахунок зміцнення фінансової безпеки (стійкості) Європейського сектору страхування. Більш високий рівень прозорості, консолідації та інтеграції на страховому ринку ЄС сприятиме підвищенню ефективності та конкурентоспроможності європейського страхового сектора.

Також важливим наслідком може стати диверсифікація ризиків в економіці та консолідація страхової галузі. Як свідчить практичний досвід функціонування страхових ринків у країнах ЄС, режими державного регулювання, що використовуються на даний момент часу, не досить адекватно враховують диверсифікацію ризиків у страховому бізнесі.

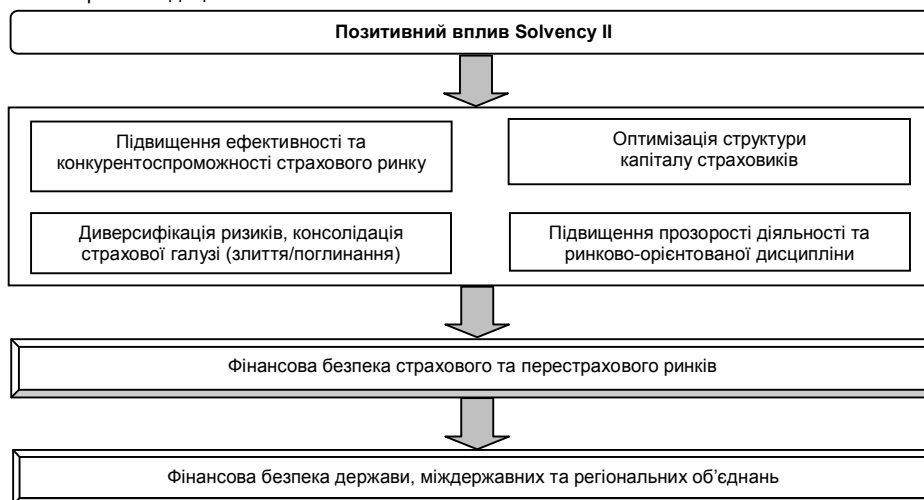

Рис. 1. Характеристика позитивних наслідків впровадження Solvency II

Дійсно, більшість фахівців наголошують на позитивних наслідках запровадження Solvency II. Новий режим буде прагнути до диференціації капіталу, необхідного для страховиків, які несуть вищі ризики (такі, як при страхуванні власності в районах, схильних до повеней) та капіталу, потрібного для інших страховиків, які охоплюють ризики, але в меншій мірі. Проте дана Директива розглядає не лише страхування ризиків підприємства, але більшою мірою зосереджується цілісно на всі ризики, що впливають на бізнес, включаючи ринковий ризик, ризик контрагента та операційний ризик, а також менш відчутні ризики, такі як

стратегічний і репутаційний ризик [1]. Але велика кількість європейських страховиків зазначають про неготовність галузі для запровадження Solvency II навіть у в 2013 році. 11 % страхових компаній стверджують, що вони розглядають навіть питання про переведення свого бізнесу за межі Європейського Союзу [2].

Впровадження Solvency II передбачає визнання диверсифікації ризиків всередині та між окремими типами ризиків, а також враховує географічну диверсифікацію та види бізнес-ліній [3]. Тому, наприклад, страховики Європейського Союзу можуть прагнути до зниження ризику

концентрації, що найчастіше виступає основним дестабілізуючим фактором, а також здійснювати пошук нових можливостей диверсифікації з метою одержання прибутку від оптимізації капіталу відповідно до нових вимог Solvency II.

Кількість та обсяги операцій зі злиття та поглинання на європейських страхових ринках після впровадження Solvency II характеризуватимуться тенденціями до зростання [4]. Крім цього, науковцями та практиками зі страхової сфери очікується зростання масштабів транскордонних злиттів, стимулом до яких є можливість отримання стратегічних переваг від географічної диверсифікації ризиків.

Враховуючи, що існуючі законодавчі (особливо законодавчий захист прав споживачів страхових послуг, податкові відмінності), політичні, економічні, культурні відмінності перешкоджають прямому доступу до міжнародних ринків, страхові компанії можуть надавати перевагу щодо поглинання існуючих іноземних компаній з метою інтернаціонального зростання. Визнаючи ефекти від диверсифікації ризиків, впровадження Solvency II може заохотити нарощування великих страхових груп.

Великі страхові компанії, що до впровадження Solvency II були обмеженими у використанні ключових переваг диверсифікації своєї діяльності, можуть в нових умовах зайняти більшу частку на страховому ринку, адже полегшені вимоги до капіталу (вимоги щодо оптимізації капіталу) можуть надати їм нові стратегічні переваги за рахунок більш низької вартості капіталу [5].

Визнання вигод від диверсифікації ризиків за рахунок використання внутрішніх моделей, що передбачені Solvency II, може заохотити великі страхові компанії до значного зростання за рахунок використання ефекту масштабу. Зазначена консолідація дозволить їм розподілити свої постійні витрати відповідно до більшої бази, і, таким чином, скоротити середні витрати. Це сприятиме збільшенню прибутковості, рентабельності, забезпечить стабільне

функціонування страхових компаній, а отже і позитивно вплине на фінансову безпеку страхового ринку в цілому.

Визнаючи переваги зниження ризиків в умовах поліпшення вимог до капіталу (оптимізації капіталу), Solvency II може призвести до скорочення концентрації ризиків, послаблення наслідків реалізації ризиків і зміцнення балансу страховиків, оскільки збитки, що традиційно пов'язані зі значними фінансовими потрясіннями, можуть бути поширені за межами страхової галузі країни, у діяльність страхового ринку якого впроваджено ключові принципи Solvency II [6].

Новий режим регулювання, передбачений Solvency II, передбачає стимулювання страховиків щодо використання широкого спектру методів пом'якшення ризику, такі як перестраховування, сек'юритизація та хеджування ризиків за допомогою деривативів. Зокрема, впровадження Solvency II буде сильно сприяти використанню такого механізму забезпечення фінансової стійкості окремого страхового, як перестраховування [6].

Враховуючи досить обмежені можливості перестрахового сектора більшості європейських країн, цілком ймовірно, що перестрахові компанії будуть все більше покладатись на сек'юритизацію у вигляді емісії облігацій катастроф або смертності. Дані альтернативні інструменти передачі страхових ризиків дозволяють абсорбувати зростаючі ризики, що знаходяться на страхуванні у первинних страховиків. Враховуючи складність і значні витрати, пов'язані з організацією процесу сек'юритизації, слід відзначити, що тільки потужні за масштабами діяльності учасники страхового ринку зможуть в повній мірі скористатись перевагами в результаті зниження вартості капіталу [7]. Крім цього, впровадження нового режиму, передбаченого Solvency II, створює додаткові стимули для страховиків використовувати саме сек'юритизацію у порівнянні з перестраховуванням.

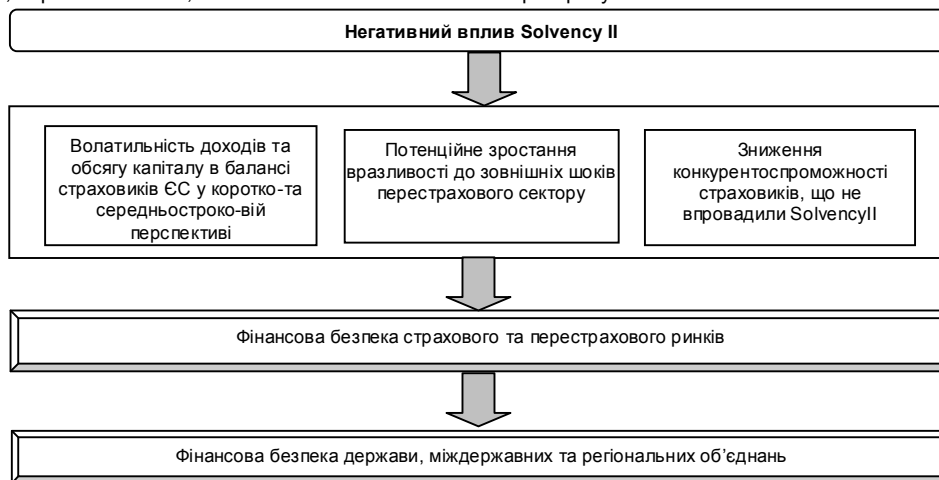

Рис. 2. Характеристика негативних наслідків впровадження Solvency II

З іншого боку, враховуючи те, що страхові компанії можуть зіткнутись зі значними кредитними ризиками, пов'язаними з потенційно можливим банкрутством перестраховиків або зниженням рівня їх платоспроможності, саме сек'юритизація перестрахових відшкодувань як механізм зниження ризиків, передбачений Solvency II, дозволить підвищити стійкість страховиків, а отже, в кінцевому підсумку, і позитивно вплине на забезпечення фінансової безпеки всього страхового ринку.

Варто відзначити, що, як правило, основні страхові компанії здійснюють географічну диверсифікацію контрагентів з перестраховування з метою зниження ризиків, пов'язаних з високим рівнем концентрації перестрахових премій в одному географічному регіоні. Проте, значна за масштабом катастрофічна подія може негативно вплинути на декілька перестрахових контрагентів і тим самим погіршити баланси страхових компаній, що у свою чергу зможе здійснити негативний вплив на фінансову безпеку страхового ринку.

Впровадження Solvency II передбачає використання нового ризик-орієнтованого підходу до визначення розміру капіталу, відповідно до якого ринкові ризики мають бути враховані при розрахунку регулятивного капіталу. При цьому, на час впровадження основних принципів Solvency II потенційно можливим короточасним позитивним ефектом є отримання переваг у сфері формування оптимальної структури капіталу тих страхових компаній, у структурі інвестиційного портфелю яких найбільшу питому вагу займають комплексні фінансові продукти. Так, нижчий рівень нормативного (регулятивного) капіталу для таких фінансових установ буде сприяти скороченню витрат щодо формування капіталу (costs of capital) та збільшенню їх рентабельності. З одного боку, зазначені специфічні вимоги до платоспроможності, що передбачені досліджуваним міжнародним стандартом, будуть майже непомітними та не призведуть до суттєвих змін, у порівнянні з полісами традиційного страхування життя або полісами з гарантованим прибутком, що, крім цього,

характеризуються складністю визначення ціни. Проте, з іншого боку, безумовно, деякі країни, наприклад, Ірландія, Люксембург та Чеська Республіка опиняться у більш вигідному становищі в порівнянні з Німеччиною, Латвією, Данією та Словенією [3].

Не потребує доказів той факт, що страхові компанії, значно більші за обсягами та масштабами діяльності, отримують більшу кількість переваг від впровадження принципів Solvency II стосовно нормативних вимог до регулятивного капіталу. Адже, по-перше, великі страховики мають значно більшу питому вагу комплексних фінансових продуктів у структурі інвестиційного портфелю у порівнянні з незначними страховими компаніями. По-друге, можна передбачити, що компанії зі страхування життя, які відповідно до Solvency II не отримали жодних переваг щодо вимог до регулятивного капіталу, з іншої сторони отримують додаткові стимули для трансферу фінансових ризиків на страхувальників, пропонуючи їм більш широкий асортиментний ряд комплексних фінансових (банківсько-страхових зокрема) послуг та індексованих послуг (index-linked products). Так, інвестиційний ризик повністю породжується та покривається страхувальником, принаймні у випадку більшості комплексних продуктів. З іншого боку, зазначені страхові компанії будуть прагнути конвертувати якомога більшу кількість полісів зі страхування життя з гарантованим доходом у комплексні фінансові продукти [8].

Впровадження Solvency II у короткостроковій та середньостроковій перспективі обумовить виникнення об'єктивної необхідності для оптимізації структури капіталу страхових компаній. Даний процес можливий за рахунок нарощення таких інноваційних інструментів, як гібридний капітал (hybrid capital), субординований борг та сек'юритизація. Випуск субординованого боргу, як і гібридного капіталу характеризується отриманням ряду переваг для оптимізації структури капіталу як ключового джерела фінансування діяльності страхової компанії.

Відповідно до Solvency II, існує два основних способи визначення вимог до капіталу страховика (Solvency Capital Requirement (SCR)). По-перше, страховики можуть розраховувати SCR, використовуючи свої власні внутрішні моделі, за умови, що ці моделі були схвалені регулятором. Другий спосіб визначення SCR полягає у використанні стандартної моделі. Крім цих двох можливостей для визначення SCR, страховики можуть використовувати метод, який складається із стандартної моделі та власної розробки певних компонентів [9].

Стандартна формула простіша і, можливо, є менш дорогою при реалізації, але може знадобитися додатковий час для управління ризиками. Її реалізація потребує менше часу, менше роботи, менше досвіду і менше інвестицій. Внутрішні моделі є більш складними і вимагають більших попередніх інвестицій, але й сприяють проведенню правильної оцінки ризику для всього бізнесу страхової компанії. Однією з перешкод для страховиків, які запроваджують внутрішні моделі може бути технологічна складність. Внутрішня модель, за своєю сутністю, є величезною моделлю моделювання Монте-Карло, яка вимагає точного управління даними та обробки десятків тисяч сценаріїв [10].

Підсумовуючи, варто підкреслити, що впровадження Solvency II та відповідність вимогам даного міжнародного документу сприятиме удосконаленню системи управління страховою компанією та підвищенню ефективності

менеджменту. Крім цього, можливе зниження рівня волатильності доходів за рахунок збільшення розмірів страховиків та диверсифікації потенційно призведе до підвищення ефективності діяльності всього страхового ринку. І, в кінцевому підсумку, потужні страхові компанії за рахунок економії на масштабах продажів фінансових продуктів, можуть очікувати на отримання додаткових вигод та вихід на нові ринки збуту страхових послуг.

Список використаної літератури:

1. O'Neill, Garvan. Risk-Based Regulation Solvency II signals change for the Insurance Industry Accountancy Ireland [Text]. – December 2010. – Vol.42 No.6. – p. 62-63.
2. Blackmore, Nicole. Insurers are ill prepared for Solvency II [Electronic resource]. – 13 May 2010. – p. 8. – Access mode: – moneymarketing.co.uk.
3. Potential impact of Solvency II on financial stability [Electronic resource] // European Central Bank. – 2007. – 59 p. – Access mode: <http://www.ecb.int/pub/pdf/other/potentialimpactsolvencyiiinfiancialstability200707en.pdf>.
4. Potential Impact of Solvency II on Captive Insurance Companies [Electronic resource] // ACE Progress Report. – 2011. – Access mode: <http://news.acegroup.com/news/acegroup/20110609005513/en/ACE-Progress-Report-Examines-Potential-Impact-Solvency>.
5. Managing Risk and Capital Adequacy: The Potential Impact of Solvency II on US Insurers [Electronic resource] // PricewaterhouseCoopers. – Access mode: <http://www.pwc.com/us/en/insurance/forms/solvency-ii-managing-risk-capital-adequacy-form.jhtml>.
6. The impact of Solvency II on asset managers [Electronic resource] // Ernst & Young. – January 2011. – 4 p. – Access mode: [http://www.ey.com/Publication/wLUAssets/The_Impact_of_SolvencyII_on_asset_managers_January-011/\\$File/The%20Impact%20of%20Solvency%20II%20on%20asset%20managers.%20January%202011.pdf](http://www.ey.com/Publication/wLUAssets/The_Impact_of_SolvencyII_on_asset_managers_January-011/$File/The%20Impact%20of%20Solvency%20II%20on%20asset%20managers.%20January%202011.pdf).
7. Solvency II Obligation Raises Bar for Financial Organisations to Manage Compliance and Risk Holistically [Electronic resource] // Wolters Kluwer Financial Services. – 2011. – Access mode: <http://uk.finance.yahoo.com/news/Solvency-II-Obligation-Raises-businesswireuk-2161127049.html?x=0>.
8. European Union may delay Solvency II deadlines [Electronic resource] // AM Central. – 2011. – Access mode: <http://www.businessinsurance.com/article/20110620/NEWS01/110629997>.
9. Holzmuller, Ines. The United States RBC Standards, Solvency II and the Swiss Solvency Test: A Comparative Assessment [Text] / The International Association for the Study of Insurance Economics // The Geneva Papers, 2009, – №34, p. 56-77.
10. Burmeister, Curt and Barrie, Andrew. The Solvency Scenarios – Four Perspectives on Solvency II Compliance [Text] / Credit Control. Regulation. p. 51-56.

ЄПІФАНОВ А.О. – доктор економічних наук, професор Державного вищого навчального закладу "Українська академія банківської справи Національного банку України".

ДЕРКАЧ О.М. – аспірант Державного вищого навчального закладу "Українська академія банківської справи Національного банку України".

Стаття надійшла до редакції 06.10.11 р.